

В.П. Нестеренко, аспірант
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВАРТІСТЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Світова фінансова криза зумовлює глибокі трансформації функціонування фінансової системи як на глобальному, так і національному рівнях. Дефіцит ліквідності, падіння вартості активів, переоцінка ставлення інвесторів до ризику, зменшення ділової активності, банкрутство формують нові умови функціонування та розвитку банківського бізнесу.

В умовах кризи значної активізації набувають процеси злиття та поглинання банківських установ, викликані як неспроможністю попередніх власників забезпечити достатню капіталізацію та стабільність функціонування бізнесу, так і новими можливостями експансії, які відкриваються перед глобальними фінансово міцними банками.

У зв'язку з цим надзвичайно актуальною є проблема оцінки справедливої ринкової вартості комерційних банків, зокрема, такої важливої її складової, як інтелектуальний капітал.

Сучасні проблеми дослідження сутності інтелектуального капіталу компанії та оцінки його вартості знайшли відображення у працях таких відомих зарубіжних теоретиків: Л. Едвінсона, Т. Стюарта, К.-Е. Свейбі, Е. Брукінга, В.Л. Іноземцева та інших. Серед вітчизняних фахівців вагомий внесок у вивчення проблематики інтелектуального капіталу та його впливу на вартість бізнесу зробили А.А. Чухно, І.О. Лютий, О.А. Грішнова, А. Іванов, О. Євтух та ін.

Незважаючи на наявність окремих наукових публікацій, присвячених проблемам визначення та оцінки вартості інтелектуального капіталу організацій взагалі та банківських установ зокрема, проблема залишається невирішеною остаточно.

Критичний огляд підходів до тлумачення поняття інтелектуального капіталу дає змогу зробити висновок про те, що інтелектуальним капіталом банку слід вважати поєднання людського, організаційно-структурного та клієнтського капіталів банку, що формує позитивний мультиплікативний ефект на створення вартості банку.

Інтелектуальний капітал має ряд особливостей, що обумовлює специфіку використання таких традиційних методів оцінки вартості активів, як затратний, дохідний та порівняльний підходи.

У зв'язку з відсутністю достатньо ліквідних ринків елементів інтелектуального капіталу використання порівняльного підходу оцінки вартості практично неможливе.

Затратний підхід базується на обліку інвестицій в інтелектуальний капітал. При цьому слід враховувати, що в традиційному бухгалтерському обліку значна частина інвестицій в інтелектуальний капітал трактується як поточні витрати, наприклад, витрати на навчання та підготовку кадрів чи на проведення досліджень.

Необхідність кількісного визначення норми прибутку на інвестиції в інтелектуальний капітал та оцінки його вартості вимагає, з одного боку, відслідковувати затрати в елементи інтелектуального капіталу, а з іншого – ті вигоди, які отримала організація від таких інвестицій. Така дихотомія завдань призводить до змішування затратного та дохідного підходів у багатьох методиках оцінки вартості, що ускладнює їх практичне застосування.

Крім того, проведений аналіз методів оцінки вартості інтелектуального капіталу дає змогу зробити висновок про те, що більшість із них є конструкціями логічно пов'язаних фінансових та нефінансових індикаторів. При цьому їх внутрішні причинно-наслідкові зв'язки часто незрозумілі.

На наш погляд, найбільш вдалим є метод оцінки інтелектуального капіталу, розроблений компанією KPMG. Основою методу “The Value Explorer” є концепція ключових компетенцій, яка використовується для ідентифікації стратегічно важливих компонентів компанії. Для її реалізації необхідно:

- ідентифікувати компоненти, склавши ключові компетенції організації;
- провести оцінку вартості, використовуючи перелік питань, який дозволить оцінити додану вартість, конкурентноздатність, потенціал, стійкість та надійність виділених ключових компетенцій;
- провести фінансову оцінку інтелектуального капіталу, розподіливши частки очікуваного нормативного прибутку організації по ключових компетенціях;
- розробити план заходів для менеджменту та рекомендації щодо покращення управління інтелектуальним капіталом на основі виконаної роботи;
- розробити шаблон звіту про стан інтелектуального капіталу для менеджменту.

За цим методом оцінка інтелектуального капіталу здійснюється інтегровано, зокрема розглядаються ресурси як наявних, так і потенційних ключових компетенцій. Основний недолік вказаного методу – недостатньо визначена діагностична частина. Виділення ключових компетенцій являє собою творчий процес, якому притаманний суб'єктивний перехід від якісних оцінок до кількісних.

Отже, розглянуті підходи до оцінки вартості інтелектуального капіталу банку з метою менеджменту можуть слугувати для впровадження прогресивних методів управління вартістю у вітчизняній банківській практиці та зміцнення комерційних банків в умовах кризи.

Нестеренко, В.П. Вартість інтелектуального капіталу комерційного банку [Текст] / В.П. Нестеренко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. тез доповідей XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (12-13 листопада 2009 р., м. Суми): у 2 т. – Суми: УАБС НБУ, 2009. – Т. 1. – С. 149-151.